

historisch
genootschap
wormer

torenklanken

nieuwsbrief nummer 7 - september 2007

Woord vooraf Trees Korver

De Kleijen-avond op 15 mei werd gecombineerd met onze jaarvergadering. Deze vergadering werd net als vorig jaar zeer kort gehouden, de beschuiftorenhamer van de voorzitter werkt erg goed! Marie Kleij (Kleidoiffie) vertelde allerlei wetenswaardigheden over onze Zaanse streektaal. Veel Zaanse woorden waren herkenbaar voor onze leden, soms was er extra uitleg nodig door Marie. Piet Kleij, stadsarcheoloog van Zaanstad, gaf een boeiende presentatie over het ontstaan van onze streek en liet ons aan de hand van dia's zien waar de boeren zich in het verleden vestigden. Jan Blokker toonde ons een prachtige diaserie over de familie Kleij uit Wormer. Het was een boeiende avond en wij kijken alweer uit naar onze genootschapavond van 13 november aanstaande. Maar eerst houden wij een expositie op zaterdag 8 september tijdens Monumentendag in de Nieuwe Kerk achter het Moriaanshoofd. Jan Blokker is al druk doende om het thema van deze dag 'monumenten ouder dan 100 jaar' in kaart te brengen. Wij hopen u daar te zien.

Dokterswoning op Dorpsstraat 309 omstreeks 1910, met voor het raam dokter Willem de Booij en zijn vrouw Catharina, en bij de deur hun zoon Pieter. Geheel rechts de dienstbode.
(Collectie Vink van het Waterlands Archief)

Woord van het bestuur Jan Blokker

In het zomernummer van het maandblad van het Genootschap Onze Taal schrijft Jan Kuitenbrouwer over het genootschap, een verbond van genoten, soortgenoten en lotgenoten, waarbij het uiteindelijk gaat over de liefde voor de taal.

Bij ons eigen genootschap is dat niet anders. Inmiddels zijn wij met zijn driehonderden, soortgenoten en lotgenoten, met grote interesse en verknocht aan de historie van ons dorp.

Jan Blokker en René Luttik controleren de techniek voor de geno(o)tschapsbijeenkomst

Jan Kuitenbrouwer gaat zover om voor te stellen die éne "o" van genootschap maar weg te laten, zodat er "genotschap" overblijft. Vanwege het genot, dat die vereniging oplevert.

Dat geldt zeker ook voor ons. Ikzelf heb ook wel eens het grapje gemaakt over ons Genootschap, waarbij ik dan meteen aantekenen, dat we er wel voor moeten waken niet hysterisch te worden in plaats van historisch!

Maar het is zeker, dat ons Historisch Genootschap Wormer zo langzamerhand in een behoefte voorziet, anders zouden wij ons driehonderdste lid niet hebben kunnen verwelkomen.

Op zaterdag 8 september, Monumentendag, verzorgen wij weer een expositie in de Nieuwe Kerk aan de Kerkstraat. Wanneer u komt kijken, zult u begrijpen, dat het voorbereiden en inrichten van zo'n expositie heel wat werk met zich meebrengt, net zo goed als het voorbereiden van een avond in De Wijngaard, zoals we die in mei hadden.

Als wij deze activiteiten ook in de toekomst willen blijven bieden, zullen wij niet zonder uw hulp kunnen. Ik doe een dringende oproep om te overwegen, ons af en toe bij dit soort evenementen de helpende hand te komen bieden. Samen redden we het wel.

"Brutale aanranding" Trees Korver

Tusschen Knollendam en Wormerveer had Zaterdag 11. een brutale aanranding plaats op klaarlichten dag. Tegen 5 uur des namiddags werd op slechts enkele minuten afstand van Knollendam aan een boerenmeisje door een liedjesverkooper de gouden bellen uit de ooren gescheurd. Hij ontnam haar daarop haar geld en wierp haar van den dijk. In deerniswaardigen toestand keerde zij naar Knollendam terug. Gelukkig was de dokter met zijn rijtuig op het dorp. Deze achterhaalde den deugniet en had het geluk hem in Wormerveer aan de politie over te leveren.

Bron: Nieuwe Amersfoortsche Courant, 18-04-1885, Archief Eemland

Uit vreemde bron Trees Korver

Informatie over de geschiedenis van Wormer kun je op verschillende plaatsen vinden. Allereerst natuurlijk in ons Waterlands Archief in Purmerend en het Gemeentearchief van Zaanstad in Koog aan de Zaan. Maar er zijn ook soms onvermoede bronnen. Zo ontdekte Jan Blokker via internet op de site van het Archief Eemland in Amersfoort (www.archief.eemland.nl) de gedigitaliseerde kranten uit die plaats. Gezocht op 'Wormer' komen verrassend veel hits naar voren. Hieronder een bericht uit het Amersfoortsch Dagblad – De Eemlander van 11 april 1913:

"Droogmaking van de plassen onder Wormer"

De burgemeester van Wormer heeft het initiatief genomen voor droogmaking van de onder die gemeente gelegen plassen de Poel, het Zwet en de Marken. Deze plassen worden door den golfslag steeds grooter en beslaan reeds 150 á 200 H.A. Een vennootschap is opgericht, die de droogmaking zal trachten tot stand te brengen. Zoo noodig zal rijks- en provinciale steun worden gevraagd.

Fotografie:
Jan Koene

Voormalig klooster

Sinds januari 2007 is Alice van Diepen de nieuwe directeur van Archief Eemland, zij werkte als museumcoördinator bij het Zaaans Museum en was jarenlang voorzitter van de redactie Zaaans Erfgoed. *Het Archief Eemland is in een van de mooiste panden van Amersfoort gevestigd. De Studiezaal en het depot bevinden zich in het voormalige Observantenklooster, gesticht door Franciscaner Minderbroeders in 1472.

Bron: Zaaans Erfgoed nummer 20-2007

Knokken in de polder Frank Tjeertes en Trees Korver

Vechtpartijen zijn van alle tijden. In het Waterlands Archief in Purmerend (WAP) vonden we een rapport uit 1818, waarin (waarschijnlijk door de veldwachter), met een ietwat Zaanse pen de ongeregelde heden bij boerderij Zaanlust in de Enge Wormer beschreven worden.

1818 wat En op de 13 September 1818 op het erf van Zaanlust in de Engewormer is voorgevalle 3 Zone van Klaas Baas en voor meij een onbekende Jonge met een knecht namiddags omstreeks vijf uere in huys gekome zeynde wilde rijde met de ket en wage 3 Reysse na de Prins de laaste Reys de ket niet goet behandeelt in de bek rukke En op de klugt door dat te veel rukke nabij onderstebovengevalle waar op weijbrant Groot zeyde dat zej voor de 2 Reysse moesste betale tweentwintig stuyvers dat zej ook dede waar op ik Pieter Groot zeyde dat zej niet

Een gedeelte van het rapport uit 1818 over het misdrijf in de Enge Wormer. Fotografie: Trees Korver

“Tumult in de Enge Wormer”

Wat er op de 13 September 1818 op het erf van Zaanlust in de Engewormer is voorgevalle. 3 Zone van Klaas Baas en voor meij een onbekende jonge met een knecht namiddags omstreeks vijf uere in huys gekome zeyjne, wilde rijde met de ket en wage. 3 reysse na de Prins. De laaste reys de ket niet goet behandeelt, in de bek rukke. En op de klugt door dat te veel rukke nabij ondersteboven gevalle. Waarop Weijbrant Groot zeyde dat zej voor de 2 Reysse moesste betale tweentwintig stuyvers. Dat zej ook dede, waarop ik Pieter Groot zeyde dat heij niet meer der mogte reijde, maar van de wage gaan. Dat zej ook dede, waarop Klaas Baas begon te schelde en uit te jouwe dat heij niet bang van Pieter Groot. Waarop ik Pieter Groot zeyde dat hij van de worf moeste gaan. Maar Klaas Baas zeyde dat heij dat

verdomde. Waarop Weijbrant Groot hem beij zeijn buijsje nam en zeijde: nue moet geij daar af. Waarop Klaas Baas en Heijn Baas en de voor mej onbekende jonge alle drie dadelijk te gelijk op Weijbrant Groot aan viele en sloege zo hart zeij konde. En Weijbrant Groot deed ook zeijn best om se van zeijn leijf te houde. Waarop Heijn Baas na haar knegt riep: Piet help ons. Waarop de knegt toeschoot en greep Weijbrant Groot in zeijn vessie. Waarop Klaas Baas toeschoot en sloeg Weijbrant Groot zoo dat het onder zeijn oog bloede en blau en dik was, waarop Weijbrant Groot zig losrukte door dat zeijn vest scheurde. Onder dit vasthoude heeft Weijbrant zeijn ringgie uyt zeijn oor verlore en de knegt zeijn oor bloede. Toen greep ik Pieter Groot de knegt en liet hem ook dadelijk weer los al weder tot Klaas Baas gesegt: gaan van de worf af. Al weder door Klaas Baas gesegt: dat verdom ik. Waarop Weijbrant Groot hem een dou voor zeijn gesigt gaf. Alweder gesegt: gaan van de worf. Dat zeij doen dede. Doen haalde de onbekende jonge de parreplues en het vuerpotje uijtten hujs en zeij ginge hunne weg, dog al schelde en vloeke.*

Wie kan ons meer vertellen over Zaanlust?

Helaas hebben wij nog geen tijd gehad om verder onderzoek te doen naar boerderij Zaanlust in de Enge Wormer. Waar stond of staat deze boerderij in de Enge Wormer? Wie zijn of waren de bewoners? Wie zijn Weijbrant Groot en Klaas en Heijn Baas? Hebt u informatie hierover en wilt u die met ons delen? Stuur u die naar redactie@genootschapwormer.nl of bel naar Trees Korver: 075-642 73 15. Wij zijn heel nieuwsgierig.

*Bron: WAP, oud archief Wormer, inventarisnummer 523 - Stukken betreffende misdrijven en overtredingen

Joodse onderduikers in Wormer Frank Tjeertes

Wie heeft informatie over de Joodse onderduikers in Wormer? Onder de titel *Ik heb een heel tijdje niets van me laten horen* is begin dit jaar een boek verschenen over de Joden in de Zaanstreek (1940-1945). Auteur Pim Ligtoet heeft zoveel mogelijk informatie samengebracht over de Joodse onderduikers in de Zaanstreek. Over onderduikers in Wormer is weinig bekend geworden. Slechts enkele namen konden worden achterhaald. Het bestuur van ons genootschap zoekt daarom mensen die zich nog Joodse onderduikers en hun onderduikadres herinneren.

Uw informatie kunt u doorgeven aan onze leden Kees en Els Koolman-Kuijper: 075-616 50 83. Zij zullen de gegevens voor ons genootschap verzamelen. Onderzoeker Pim Ligtoet zal hiervan later ook op de hoogte gebracht worden.

Organisatie van het genootschap

BESTUUR

Jan Blokker - voorzitter
Trees Korver - secretaris
Bert Vreeswijk - penningmeester
Nico Koelemeijer - bestuurslid
Frank Tjeertes - bestuurslid
Corrie de Wit - notulist

WERKGROEP VOORBEREIDING ACTIVITEITEN

Algemene coördinatie
vacant

Verenigingsavonden

Techniek:
René Luttk
vacant

Koffieverzorging:

Marian Blokker
Karen Dolné
Els Mak
Marian Pijl
Marlies Sinkeldam
Tiny Vink

Monumentendag

Coördinatie:
Jan Blokker
vacant

Braderie

Els Mak
Nico Koelemeijer
Trees Korver
vacant

NIUWSBRIEF TORENKLANKEN

Coördinatie:

Trees Korver

Vormgeving:

Wietske van Soest

Correspondentie:
vacant

PUBLIC RELATIONS

Nico Koelemeijer
Trees Korver

CONTACT GESCHIEDENIS- BANK N-H

René van Maanen

WERKGROEP 'KOERIER'

Karen Dolné
Alida Grandiek
Nico Mak
Paul Tjeertes
Henk de Wit

REDACTIE JAARBOEK

René van Maanen
Els Mak
Frank Tjeertes

WERKGROEP BEHEER COLLECTIE EN VERENIGINGS- ARCHIEF

Coördinatie:
Trees Korver

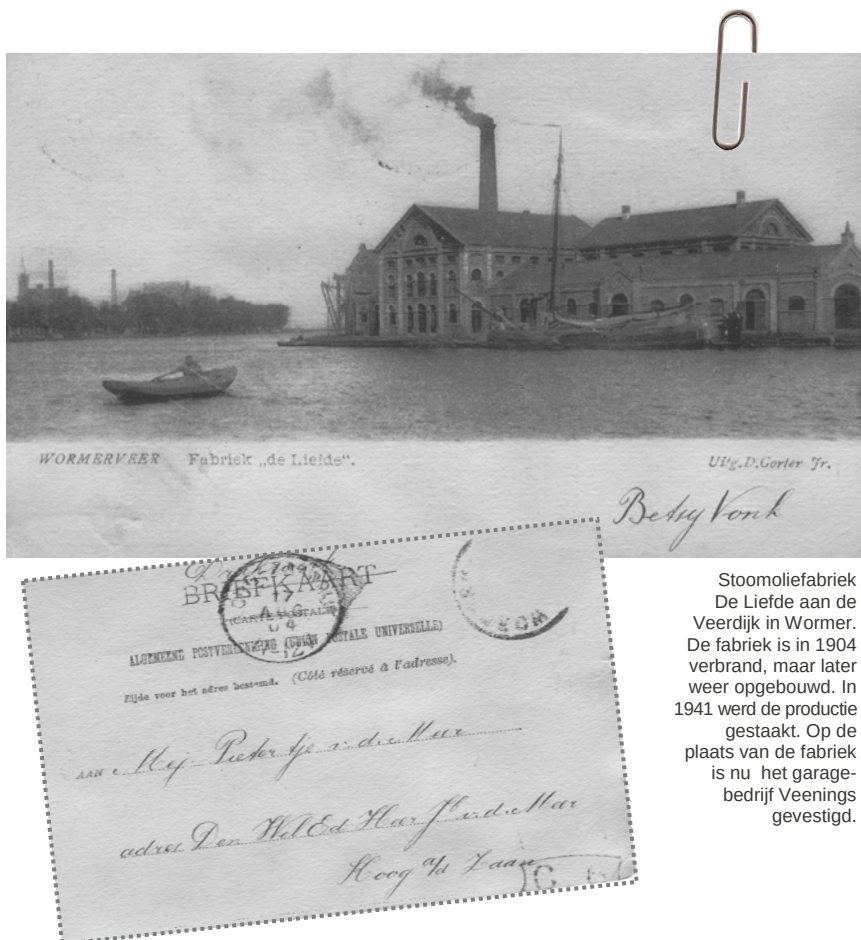
STUDIEGROEP ONDERZOEK LATIJNSE SCHOOL EN MAARTEN DONK

René van Maanen
Els Mak
Nico Koelemijer
Dick Pranger

"Brug over de Zaan" Trees Korver

De brug over de Zaan te Wormerveer nadert hare voltooiing. Den 23sten dezer maand moet zij gereed zijn. Of het werk tegen dien datum werkelijk zal kunnen worden opgeleverd, valt nog te betwijfelen. Zeker is 't, dat de opening voor het publiek verkeer feestelijk zal zijn en door hooge autoriteiten zal worden bijgewoond. Het gemeentebestuur stelde f 400 beschikbaar; er ging deze week eene lijst ter teekening rond en binnen korten tijd kon men op f 1200 voor muziek en vuurwerk rekenen.

Bron: Nieuwe Amersfoortsche Courant, 20-11-1889, Archief Eemland

Stoomoliefabriek
De Liefde aan de
Veerdijk in Wormer.
De fabriek is in 1904
verbrand, maar later
weer opgebouwd. In
1941 werd de productie
gestaakt. Op de
plaats van de fabriek
is nu het garage-
bedrijf Veenings
gevestigd.

Schenkeningen Trees Korver

- *Na de oorlog vertel ik je alles*, **uittreksel** van een lezing over het Wormer verzet in de Zaanstreek. Geschonken door Els Koolman-Kuijper.
- **Krantenknipsels** over Piet Kleij de sluiswachter bij de Bartelsluis en een stamboom van de familie de Groen, geschonken door Frans de Groen.
- Een **cd-rom** met informatie over Marie Graas-Kleij met een **foto** van school Oost uit 1890, geschonken door Ko Graas uit Edam.
- **Krantenknipsels** van onder andere pakhuizen langs de Zaan, geschonken door Jan Bolleman.
- **Tekeningen** van Boog en Kuif aan de Veerdijk, krantenknipsels en inpakpapier VGZ, geschonken door Kees Koolman.

- **Beker** van Bakkerij Kaskes en **tegels** (foto) van Kerk Maria Magdalena, geschonken door Marian Pijl.
- **Ansichtkaart** fabriek de Liefde en een ansichtkaart van de Zaanweg, geschonken door de heer P. Neij.
- **Tekening** van de Zaanbrug en omgeving van 1923, geschonken door Grietje Kemp.
- **Foto's** van de Slinger en de bouw van de woontorens aan de Zaan, geschonken door het Historisch Genootschap Wormerveer.

Geschonken spullen zullen wij goed bewaren, beheren en eventueel gebruiken. Hartelijk dank voor uw giften.

Monumenten van de 20e eeuw Trees Korver

Dit jaar voor de eenentwintigste keer wordt er een Open Monumentendag georganiseerd. Ieder jaar op de tweede zaterdag van september zijn veel monumenten gratis voor publiek opengesteld. Op zaterdag 8 september 2007 doen wij als Historische Genootschap Wormer mee aan deze Open Monumentendag. U kunt dan vanaf 10.00-16.00 uur onze expositie bekijken in de Nieuwe Kerk achter het Moriaanshoofd. De expositie bestaat uit foto's en informatie over gebouwen in Wormer (géén fabrieken), ouder dan een eeuw. Er zijn diverse woonhuizen, boerderijen, kerken en arbeiderswoningen te bewonderen, zoals het winkeltje van Koelemeijer aan het Oosteinde, boerderij de Mariahoeve, het huisje bij de scheepswerf van Rem naast de Middentil en het pand van Strootman. Wij hopen u op deze dag te mogen begroeten in het kerkje aan de Kerkstraat in Wormer.

Historische ansichtkaarten Trees Korver

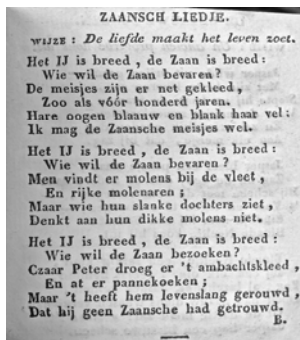
Een reis boeken bij Reisburo Apollo aan de Faunastraat 123 in Wormer is altijd een leuke gebeurtenis. Heerlijk op vakantie en bij thuiskomst ligt er een ansichtkaart in de bus met de tekst: "Hoe was de reis en heeft u genoten?" Een aardige geste van het reisbureau richting klant. De ansichtkaarten raakten op en Leo van der Hoeven, directeur van Reisburo Apollo, vroeg aan onze voorzitter Jan Blokker naar historische foto's om als afbeelding op nieuwe ansichtkaarten te drukken. Het Waterlands Archief in Purmerend heeft hiervoor oude ansichtkaarten uit de beeldbank beschikbaar gesteld. Inmiddels zijn de nieuwe kaarten ontworpen en gedrukt. Reisburo Apollo heeft ruim 400 setjes ansichtkaarten, bestaande uit zes verschillende afbeeldingen van historische panden in Wormer, aan ons Historisch Genootschap geschonken. Hiermee zijn wij als 'genoten' erg blij. De setjes met ansichtkaarten gaan wij verkopen op onze Genootschapsavonden en kosten per setje van zes stuks € 3,00. Hartelijk dank Reisburo Apollo voor jullie bijdrage.

- Van links naar rechts en van boven naar beneden:
1. Kaasfabriek, later koekfabriek, vanaf 1932 R.-K. Verenigingsgebouw, circa 1920
 2. Dorpsstraat met het Moriaanshoofd, circa 1900
 3. Dorpsstraat met links de Wormer Bazar, circa 1935
 4. Dorpsstraat met toenmalige burgemeesterswoning, circa 1910
 5. Zaandammerpad met de "witte villa" woning van de familie Keet, circa 1920
 6. Middentil, tegenover de sportvelden van WSV, circa 1940
- Fotografie: Jan Blokker

Zaansch Liedeken Jan Blokker

Het Zaansch Liedeken stond op 25 januari 2001 afgedrukt in het Noord-Hollands Dagblad bij gelegenheid van de Nederlandse Gedichtendag. Daarbij werd vermeld dat het in 1841 door Nicolaas Beets werd gepubliceerd in de Almanak van 't Nut.

Voorblad en de betreffende bladzijde met het liedje van de Enkhuizer Almanak van 1814. Fotografie: Jan Blokker

Als goed onderzoeker ben ik op zoek gegaan naar die Almanak. De krant kon mij daar verder niets over vertellen. In het Regionaal Westfries Archief zijn zulke oude Enkhuizer Almanakken niet aanwezig. Zelfs voor De Enkhuizer Almanak, gevestigd in Enkhuizen, was het te veel gevraagd!

Daarom heb ik in maart 2007 een bezoek gebracht aan de universiteitsbibliotheek van de Universiteit van Amsterdam. Daar had men wél de Muzen Almanak van 1841, maar daarin stond geen Zaansch Liedeken.

Wat er wel was, tenminste, in de catalogus, waren de in 1895 uitgegeven complete dichtwerken van Nicolaas Beets. Echter, die waren niet in de bibliotheek op het Spui, maar op het Singel. Helaas kon men die daar niet vinden... en ze bleken aanwezig op het Spui! Ik weer terug. Inderdaad, daar waren de vijf dikke delen, maar het beoogde Liedeken stond er niet in. Wat ze daar óók hadden: een catalogus van een Beets-tentoonstelling in 2003 in Leiden. En daar stond zowaar in afgedrukt, dat het Zaansch Liedeken was gepubliceerd in de Enkhuizer Almanak van 1841. Maar ja, die stond op het Singel!

Ik dus weer terug, wachten, wachten, tot bleek dat vanwege een ophanden verhuizing de boel niet eerder beschikbaar zou zijn dan op 10 april. Dat was wel héél lang wachten!

En daarom ging ik half juni wederom naar het PC Hoofthuis, de bibliotheek aan het Spui. Daar verwees men mij naar - wat dacht u? - het Singel. Na enig zoeken verwees men mij weer verder naar de gloednieuwe bibliotheek aan de Turfmarkt, maar helaas, daar kon men het werkje niet vinden. Het bleek toch op het Singel te zijn. En dáár heb ik het minuscule boekje kunnen inzien. Eindelijk werd de moeite beloond!

Zomerbraderie Trees Korver

De braderie in Wormer viel op vrijdag 22 juni gedeeltelijk in het water. Af en toe kwam de regen met bakken uit de lucht. We moesten zelfs schuilen in de winkels achter ons, de putten stroomden over en wij stonden tot onze enkels in het water. Toch bleven wij vol goede moed achter onze kraam staan. Jan Blokker had prachtige posters voor ons gemaakt en de aankleding van onze kraam was daardoor prima geregeld. Tijdens de opklaringen was het erg druk op de braderie. Veel bezoekers stopten even bij onze kraam voor een praatje. Er was veel belangstelling voor de oude foto's van gebouwen uit vervlogen tijden. Natuurlijk vroegen wij aan deze mensen of ze al lid waren van ons genootschap. "Nee, nog niet, we waren het wel steeds van plan maar het kwam er maar niet van hè", aldus veel inwoners van Wormer. Uiteindelijk mochten wij ruim twintig nieuwe leden begroeten. Naast nieuwe leden werven, hebben wij ook setjes met ansichtkaarten en nog enkele exemplaren van ons Jaarboek 2006 verkocht. Het was een gezellige braderie, waar Nico Koelemeijer, Corrie de Wit, Ria van Vlaanderen en Trees Korver namens het Historisch Genootschap Wormer met veel plezier aanwezig waren.

De braderie bezorgde ons zo'n 25 nieuwe leden. Op de foto de drukte bij ons stalletje, voordat het noodweer losbrak. Fotografie: Jan Blokker

Agenda 2007 Trees Korver

- **Zaterdag 8 september**

Expositie op Monumentendag in de Nieuwe Kerk achter het Moriaanshoofd. Geopend van 10.00 - 16.00 uur.

- **Zaterdag 22 september**

Cultuurmanifestatie op het Hembrugterrein. Seiny Klopper en Ada Groot staan daar met een kraam om het Historisch Genootschap Wormer en de Oudheidkundige Commissie van Jisp te vertegenwoordigen.

- **Vrijdag 2 november**

Het verschijnen van nummer 8 van onze nieuwsbrief *Torenklanken*.

- **Dinsdag 13 november, aanvang 20.00 uur**

Genootschapavond met een lezing. Tevens wordt dan ons Jaarboek 2007 gepresenteerd.
In De Wijngaard, Dorpsstraat 134a, Wormer.

Schrijft u het alvast in uw agenda? Wij rekenen op uw komst.

colofon

Torenklanken is een kwartaaluitgave van het Historisch Genootschap Wormer

Coördinatie nieuwsbrief: Trees Korver

Historisch Genootschap Wormer
p/a Merckenrif 185, 1531 MP Wormer
Opgericht: 14 december 2005

KvK-nummer: 34242956

Rabobank: 1145.40.179

Tel.: 075 - 642 3798

E-mail: post@genootschapwormer.nl

Website: www.genootschapwormer.nl

Bestuur

Jan Blokker, voorzitter

Trees Korver, secretaris

Bert Vreeswijk, penningmeester

Nico Koelemeijer, bestuurslid

Frank Tjeertes, bestuurslid